

Sacseig a la consciència del Sénia

Manifestació celebrada el passat dia 6 pels veïns d'Alcanar (Montsià) contra el magatzem Castor.

Els terratrèmols provocats per Castor han sacsejat les consciències dels qui viuen al nord del País Valencià i el sud del Principat. Acostumats a ser “la perifèria de la perifèria”, alcen la veu per reclamar el desmantellament immediat del magatzem i ser tractats com ciutadans de primera.

“**A**ixò no és prim, això és esquelètic! I anava amb americana, amb la calor que feia... Però és que, ja se sap, la gent tan prima de seguida agafa fred”. Al bar Moreno, Carme i Pilar es miren amb deteniment el periòdic mentre continua la seua xerrameca a propòsit de l'aparença física de l'Antoni Bassas. El periodista que un dia fou la veu de Catalunya a *El Matí* de Catalunya Ràdio i que darremament havia estat la cara de TV3 a Washington ha passat la jornada prèvia a Alcanar, i Carme i Pilar, dues canareues, encara no se'n saben avenir de tan agraciades com se senten per la visita. “Se veu que s'hi va estar tot el dia i va parlar amb molta gent”, apunta Carme a Pilar mentre relleix la crònica que Bassas ha publicat.

Els canareus, com els vinarossencs o el binicarlandos, s'han hagut d'acostumar en les dues últimes setmanes a ser figurants de cròniques periodístiques com les de Bassas. Els moviments sísmics provocats per un magatzem de gas situat 22 quilòmetres mar endins els han convertit en protagonistes involuntaris d'una història on conflueixen la imperícia administrativa, la imprevisibilitat de la Terra i el risc humà i mediambiental. Tothom en parla, del projecte Castor, als mitjans de comunicació i al carrer, on sobretot es respira un sentiment d'indignació per una infraestructura que, segons els havien promès, era innòcua i, a més a més, havia de reportar inversions i crear bona cosa de llocs de treball. “Molta gent es va deixar enganyar i ara estan escandalitzats pel que està succeint”, diu Quique Pedret, un biòleg tortosí a qui tothom, per aquestes contrades, reconeix per ser el Noi dels popularíssims Quico el Cèlio, el Mut i el Noi de Ferreries. Ell i el seu grup es compten entre els qui de bon començament es van posicionar en contra del Castor.

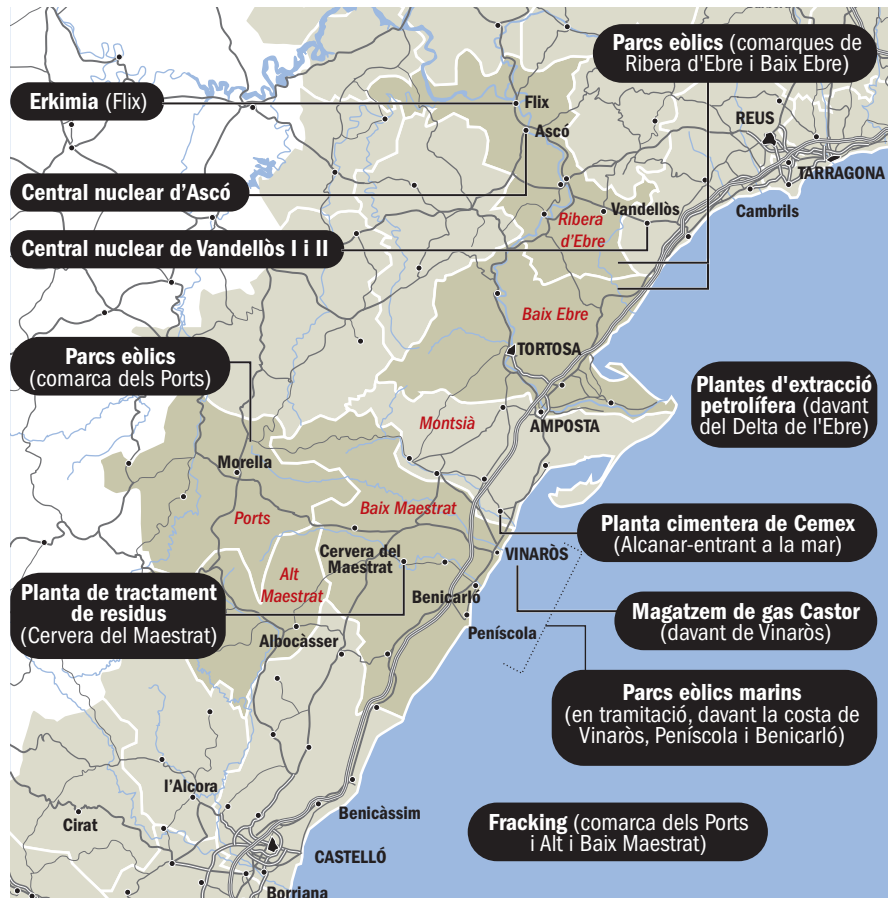
El fet que la plataforma estigués a l'altre costat de la frontera administrativa poc o res no els va importar per a

implicar-se en el moviment opositor. En primer lloc, perquè les realitats geofísiques no saben de particions administratives. En segon terme, perquè, com tants altres en aquestes latituds, tenen assumit que el Sénia, més que una frontera, és una cremallera que uneix dos territoris –el nord del País Valencià i el sud de Catalunya– que, massa sovint, han patit el greuge que comporta ser i sentir-se perifèria. La llista de greuges és molt semblant a banda i banda de *lo riu*: abandonament institucional, manca d'infraestructures viàries adequades, acumulació d'indústries brutes... “Ens passa com a tantes altres perifèries: que ens sentim oblidats”, rebla Pedret. La preocupació i el neguit pels sismes provocats pel magatzem Castor (que s'han deixat sentir al Baix Maestrat, però també al Montsià i al Baix Ebre) no ha fet més que unir encara més aquestes dues baules del país. Durant les dues últimes setmanes, a banda i banda del Sénia –riu Verd, segons el nomenclàtor oficial, que ací tothom ignora a consciència– s'han succeït les manifestacions, concentracions i perolades per protestar contra la infraestructura de la firma Escal-UGS. En la muralla humana que es va celebrar dimecres al passeig marítim de Vinaròs hi havia molts vinarossencs, però també veïns de Benicarló, Alcanar o Sant Carles de la Ràpita. “Aquest és un problema de tots, no importa que siguem d'un lloc o de l'altre”, explicava Manel, un rapitenc que s'havia desplaçat fins a Vinaròs per unir-se a aquesta cadena on la indignació i la por es donaven la mà. Al seu costat, Elisabet, una vinarossenca en la trentena que assistia amb marit i dues filles, no s'estava de vessar certa autocrítica. “És que ens van vendre la burra. Ací s'emportaren a Bermeo [on hi ha un magatzem de característiques semblants anomenat Gaviota] representants de l'Ajuntament i de l'associació de veïns i en tornar ens van confirmar que era segur. –i clou–. Ens han pres lo pèl”.

Una engalipada submarina. A Elisabet no li falta raó. Perquè, si bé avui el malestar per Castor és unànime en aquest municipi mariner, ara fa cinc anys, quan s'iniciaren els tràmits per

Una perifèria bruta

La llunyania dels centres de decisió, l'escàs pes demogràfic i l'absència d'oposició social han provocat que el nord del País Valencià i el sud del Principat acaben acollint tota mena d'indústries brutes. Aquestes en són només algunes:

a la instal·lació, l'oposició fou testimonial. Aleshores, només els veïns d'Alcanar i uns quants de Vinaròs llançaren la veu d'alarma per un projecte on veïen més ombres que llums. “Fou una cosa feta amb *agosticitat* i traïdoria”, explica Joan Ferrando, un canareu que de bon començament s'hi va oposar. I ho diu, això de l'*agosticitat*, perquè el projecte va nàixer de forma oficial el mes d'agost. Fou el 2 d'agost de 2007 quan el *Butlletí Oficial de l'Estat* (BOE) hi va donar carta de naturalesa. “Feia algun temps que al poble es parlava que instal·larien una planta de gas en uns terrenys que, sorprenentment, estaven erms –explica Ferrando–. Aleshores isqué l'anunci del BOE i saltà la veu d'alarma”. El termini per a presentar al·legacions acabava el 27 d'agost. En plenes festes patronals, Ferrando i alguns altres començaren

a buscar informació, recollir signaturs, convocar reunions amb el veïnat... L'Ajuntament, governat per Esquerra Republicana, els féu costat i abans que acabara el mes ja s'havia constituït la Plataforma ciutadana en defensa de les Terres del Sénia. “Teníem l'exemple de la Plataforma en defensa de les Terres de l'Ebre i vam voler seguir-lo”, explica Ferrando, guarnit amb la seua samarreta verda on es llig el lema “No ho volem!”. En el moment d'acabar-se el termini per a presentar al·legacions, l'oposició al magatzem en el municipi d'Alcanar era unànime.

No així a Vinaròs, on s'havia d'ubicar la planta terrestre –a només 500 metres del nucli urbà d'Alcanar–. Al setembre de 2007, la Plataforma convocà una manifestació a Vinaròs amb l'objectiu de conscienciar el poble veí. Hi trobaren, però, la indiferència com

EL TEMPS

Alfons Montsera, alcalde d'Alcanar; Txus Fibla i Joan Ferrando, de la Plataforma; i José M. Tomás, de la confraria de pescadors de Benicarló.

a resposta. “La gent de Vinaròs no era gens receptiva, feia l'efecte que no volien saber-se'n res, de les nostres explicacions. Hi hagué un passotisme total”, es lamenta Txus Fibla, canareua i membre de la Plataforma.

Tampoc en els anys subsegüents en què s'han realitzat les obres per a alçar la plataforma marina i la planta terrestre brotà cap conat de reticència. Al capdavant, Escal-UGS, l'empresa encarregada de l'explotació del magatzem, s'ha ben preocupat d'engalipar els responsables municipals i l'opinió pública de Vinaròs, que ha romàs anestesiada durant tots aquests anys. La promesa de creació de llocs de treball (120, en van prometre), d'inversions i el manà que suposarien les llicències i els impostos van ensarronar l'Ajuntament –comandat primer pel PSPV-PSOE i des de 2011 pel Partit Popular–. Escal-UGS també es va preocupar de desactivar la possible oposició de l'Associació de Veïns Migjorn, un col·lectiu tradicionalment combatiu.

La patronal turística de Peníscola avisa que han baixat les reserves hoteleres

Ho féu contractant com a geòleg el fill de qui aleshores era president de l'associació. A més, arribà a un acord amb les confraries de pescadors de Vinaròs, Benicarló i Peníscola per tal de pagar-los una contraprestació anual. “Ells es van saber vendre molt bé a la ciutadania, van saber apagar qual-sevol conat de dissidència”, analitza Domènec Fontanet, que és regidor del Bloc, l'únic grup polític que, a cada tràmit administratiu, ha votat en contra d'atorgar les llicències i els permisos als promotors de Castor. “La societat estava com anestesiada, com si la cosa no anara amb ells. Els qui ens hi oposàvem, cridàvem en el desert”.

Els badalls econòmics. A Ràdio Ulldecona sona “Diguem no”, de Raimon. És migdia i en aquesta emissora amb cobertura al Montsià, el Baix Ebre, la Terra Alta, els Ports i el Baix Maestrat, un veí ha cridat per demanar que posen aquesta cançó, just avui que hi ha convocada la muralla humana a Vinaròs. Ningú ha quedat indiferent davant les tremolors induïdes pel Castor, que han esdevingut monotema en les tertúlies de bar i les converses familiars. La desídia de fa cinc anys és aigua passada. La gent que viu al voltant del Sénia estan preocupats per la seua integritat física i reclamen l'aturada definitiva de la planta. Si la injecció de gas en fase de proves ha provocat

terratrèmols d'intensitat 4,2 en l'escala de Richter, què passarà quan la planta estiga a ple rendiment? És la pregunta que la majoria llancen a l'aire.

Siga com siga, més enllà d'hipòtesis i futuribles, Castor ja ha obert badalls en l'economia comarcal i clivells en la reputació turística d'aquesta zona del nord del País Valencià. L'Associació d'Empresaris d'Hoteleria i Turisme de Castelló (Ashotur) admetia la setmana passada que els terratrèmols estan passant factura al sector hotelier, especialment potent a Peníscola, on és el principal puntal econòmic. Segons admetien en un comunicat, la por de nous episodis sísmics està provocant un estancament en les reserves. “Hem estat treballant durant molts anys creant una marca turística pròpia i ara ens trobem amb un fet atípic que se'ns escapa de les mans i que pot perjudicar tot aquest esforç”, es queixa Rafael Suescun, president del Patronat de Turisme de Peníscola. “Aquest és un territori amb molta potencialitat, amb una zona costanera atractiva i uns valors naturals i paisatgístics reconeguts –explica Alfons Montsera, alcalde d'Alcanar d'Esquerra Republicana que de bon començament es va posicionar en contra del magatzem Castor–. Correm el risc que els terratrèmols llancen l'esforç a perdre. Sempre hem mantingut que fer aquest tipus d'actuacions resultava un contrasentit i seria perjudicial”.

Florentino tremola

L'empresa que té la concessió del projecte anomenat Castor, l'emmagatzemament de gas en el dipòsit natural que era una antiga explotació petrolífera sota el mar, es diu Escal-UGS i està participada en un 33,3% per una societat canadenca i en un 66,7% per l'espanyola ACS. Aquestes últimes sigles responen a Actividades de Construcción y Servicios, SA, que el 2011 va facturar 28.500 milions d'euros, amb un benefici net de vora mil milions, els accionistes majoritaris de la qual són la família March –els néts del banquer mallorquí Joan March– amb el 18,3% de les accions; els Albertos (Alberto Alcocer i Alberto Cortina), amb el 13,8%; Florentino Pérez, amb el 12,5%; Autocartera, amb el 6%; l'empresari hotelier mallorquí Miquel Fluxà, amb el 5,3%; Southeastern Asset Management Inc., amb el 5% i el BBVA, amb el 3%.

Es tracta d'una representació important del capitalisme espanyol imbricat a la cort de Madrid. De fet, el projecte Castor va ser atorgat el 2008 pel govern socialista de José Luis Rodríguez, mitjançant el ministre d'Indústria Miguel Sebastián, per un període de 30 anys prorrogable a 50 a través de dues pròrrogues de 10 anys cadascuna, i ha continuat tenint la cobertura de l'executiu conservador de Mariano Rajoy, si bé el ministre actual del ram, José Manuel Soria, pareix tenir seriosos dubtes –si més no, així ha aparegut a la premsa econòmica– sobre la conveniència de mantenir el projecte en marxa. D'aquí, els problemes potencials per a l'ACS presidida pel president del Reial Madrid, Florentino Pérez.

El cost del projecte és molt elevat. A 31 de desembre de 2011 ja s'hi havia gastat 1.193,5 milions d'euros, una desviació a l'alça del 90% sobre el cost inicialment previst. L'empresa concessionària va aconseguir els diners d'un crèdit sindicat per 19 bancs –espanyols i francesos, entre

Florentino Pérez, president del Reial Madrid, posseeix el 12,5% de les accions d'Actividades de Construcción y Servicios, SA.

d'altres– i obté els seus ingressos del govern central a raó de 250 milions d'euros anuals. Què passaria si el projecte quedés aturat? L'empresa diu que el govern hauria de continuar pagant. Però si es provés una negligència per part d'Escal, ja no resulta tan clar que s'hagués de continuar satisfent els diners. Respecte a això, és curiós que el ministre Soria relacionés tot d'una els terratrèmols amb les injeccions de gas. En molta premsa madrilenya es dona per fet que el responsable d'Indústria veuria amb bons ulls poder treure's de sobre un projecte tan incòmode. Seria una negligència no haver previst els terratrèmols?

Passi el que passi, el que embla segur és que Pérez ha d'estar, si més no, intranquil a hores d'ara, perquè s'havia anunciat que Enagás –l'empresa més important de transport de gas a Espanya– adquiriria el 2014 el 50% de les accions de l'empresa de Florentino a la concessionària del magatzem de gas. Uns diners que ara com ara estan en l'aire.

Miquel Payeras

L'enuig també es deixa sentir mar endins, entre un sector, el pesquer, que al Maestrat ha estat tradicionalment un dels pilars de l'economia. I és que els moviments sísmics també estan tenint repercussions sobre les captures,

que s'han reduït durant l'últim mes en un 80%, segons els càlculs de José Manuel Tomàs, que és president de la Confraria de Pescadors de Benicarló, que compta 135 socis i 29 vaixells. “No disposem de cap estudi científic,

però sembla clar que alguna cosa està passant –diu Tomàs, que acumula 47 anys d'experiència a la mar–. Normalment a aquestes alçades del calendari tenim molt de moll, sèpia, sorell i calamars, perquè crien a mitjan setembre.

EL TEMPS

Domènec Fontanet, regidor del Bloc i Quique Pedret, biòleg i músic tortosí.

I enguany no n'hi ha en les quantitats d'altres anys". I arribats a aquest punt, Tomàs llança una hipòtesi: "Se sap que els animals terrestres són capaços de percebre els terratrèmols. Potser els peixos també els detecten i han fugit".

Els greuges dels oblidats. L'ensarronada del Castor ha vingut a sumar-se a una llarga llista de greuges històrics. "Ací és que som la perifèria de la perifèria –es lamenta Alfons Montserrat, alcalde d'Alcanar–. Als habitants del nord i el sud del Sénia ens passa una cosa ben semblant: València i Barcelona només pensen en nosaltres per fer inversions no desitjades, que són intensives en capital però que creen pocs llocs de treball i no contribueixen al desenvolupament sostenible". El lament sembla del tot justificat, si es fa una ullada al mapa. En alguns centenars de quilòmetres quadrats s'acumula un reguitzell d'indústries brutes, d'aquelles que tothom preferiria tenir lluny de casa. Hi ha (vegeu mapa en la pàgina 15) les centrals nuclears d'Ascó i Vandellòs II (Vandellòs I es va clausurar l'any 1990, després de registrar un greu incendi), el gros dels parcs eòlics planificats al Principat (tot i que molts d'ells encara estan en tramitació), la planta química d'Erkímia; tres plantes d'extracció petrolífera davant el delta de l'Ebre, la gegantina cimen-

tera de Cemex a Alcanar, el magatzem de gas Castor, la planta de tractament de residus de Cervera, els plans per a fer fractura hidràulica o *fracking*...

Per si no n'hi havia prou amb tot això, els qui viuen en aquestes contrades s'han hagut d'acostumar a conviure amb unes infraestructures viàries i ferroviàries molt deficitàries. La divisió autonòmica i l'obsessió radial del Ministeri de Foment a l'hora de planificar les infraestructures han curtcircuitat la connexió natural entre dos territoris amb unes relacions humanes i comercials que històricament han estat molt intenses. L'absència d'unes bones connexions de rodalia i la inconclusa autovia A-7 –que obliga a circular per la nacional 340, si es que no es vol pagar peatge– simbolitzen aquest llast. "Quan es parla d'infraestructures, ací sempre ens toquen les roïnes –es lamenta Domènec Fontanet, regidor del Bloc a Vinaròs–. En canvi, les inversions que realment voldríem en

La pregunta que queda es si Castor pot tenir l'efecte catalitzador que tingué el PHN

sanitat i educació sempre ens passen de llarg. Tenim un magatzem de gas gegantí, però els xiquets van a l'escola en barracots".

L'escàs pes demogràfic, la llunyania física dels centres de decisió i la falta de vertebració social són alguns dels factors que expliquen l'abandonament d'aquests territoris de perifèria. Tanmateix, l'engalipada del Castor sembla haver superat la capacitat d'aguant dels veïns del Maestrat. En la concentració que va seguir a la muralla humana de dimecres surava ràbia i ànsia per no quedar-se plegats de braços.

L'exemple de l'Ebre. L'any 2000, l'agressió del Pla Hidrològic Nacional (PHN) va provocar que sorgira la Plataforma en Defensa de les Terres de l'Ebre, que, alhora, va contribuir a dotar d'identitat i autoestima una gent, la de les Terres de l'Ebre, que fins aleshores s'havia sentit com la "Catalunya oblidada". Aquell fou un "moviment social d'alta volada que va prendre molta més força que no es pensaven alguns", rememora Susanna Abellà, veïna de Sant Carles de la Ràpita i membre de la Plataforma. Fou, explica, "un procés d'empoderament que va fer ecllosionar una identitat que fins aleshores només estava latent".

La pregunta que ara queda en l'aire és si el Castor pot tenir el mateix efecte catalitzador i amalgamador que en la dècada passada va tenir el PHN al nord del Sénia. De moment, alguna cosa, sembla, ha començat a bellugar-se. Dijous a la nit, els qui de forma espontània convocaren la muralla humana a Vinaròs es van reunir amb membres de la Plataforma en defensa de les Terres del Sénia, en la seua majoria veïns canareus. L'exemple de la Plataforma en Defensa de les Terres de l'Ebre va demostrar que "si protestem units podem aconseguir els nostres objectius", recorda el biòleg i músic tortosí Quique Pedret. Susanna Abellà apunta en la mateixa direcció: "Cal que la gent es desperte i no reste a casa. És el moment perquè la gent alce la veu i prenga consciència de la seua identitat com a territori".

Violeta Tena